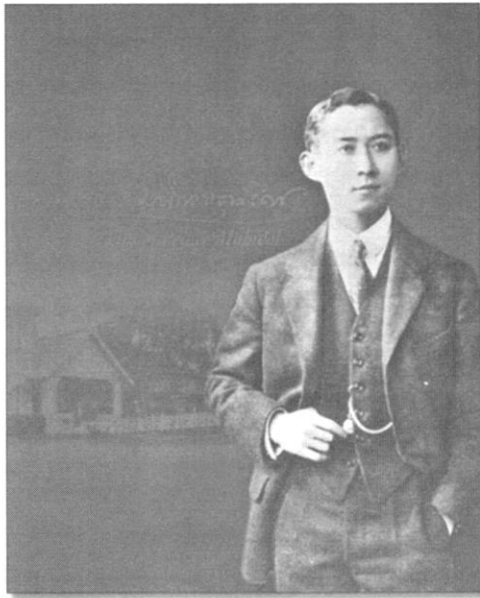

แนะนำหนังสือ

ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์*

สรโรจ แสงวิเชียร, บรรณาธิการ. ๑๒๐ ปี มหิดลอดุลยเดช :

120 Years of Prince Mahidol. กรุงเทพมหานคร :

อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๕. ๓๙๑ หน้า : ภาพประกอบ.

* อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในวโรกาสครบรอบ ๑๒๐ ปี แห่งการพระราชสมภพ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก “พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันและการสาธารณสุขไทย” เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๕ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำหนังสือ ๑๒๐ ปี มหิดลอดุลยเดชเพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ทรงประกอบพระกรณียกิจต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศในหลายด้าน อาทิ การอุดมศึกษา การแพทย์ การสาธารณสุข การพยาบาล ฌาณกรรม ทนตกรรม การประมง การสังคมสงเคราะห์ และกองทัพเรือ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในวโรกาสสำคัญครั้งนี้และเพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณให้เป็นที่ประจักษ์ทั้งในหมู่ประชาชนไทยและชาวต่างประเทศ

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๕ บท ประกอบด้วยพระราชประวัติ พระนิพนธ์และเอกสารจดหมายเหตุ บทความเฉลิมพระเกียรติ บทความสืบสานพระราชปณิธาน และภาคผนวก ซึ่งแต่ละบทจะมีความน่าสนใจของบทความและภาพประกอบที่แตกต่างกันไป มีการใช้เอกสารชั้นต้นทั้งภาพถ่าย ภาพวาดฝีพระหัตถ์ และลายพระหัตถ์ที่ทรงบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ หรือจดหมายที่มีไปยังบุคคลต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ในหลาย ๆ ด้านและหาชมได้ยากเนื่องจากบางชิ้นเป็นสมบัติส่วนพระองค์ บางชิ้นเป็นสมบัติของหน่วยงานราชการ อาทิ ใบปริญญาบัตร สมุดบันทึกส่วนพระองค์ ในบทความพระราชประวัติซึ่งสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ทรงเรียบเรียงและทรงบรรยายเมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖ ณ ห้องบรรยายจุลชีววิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชทำให้ผู้ฟังได้เข้าใจธรรมเนียมและการลำดับพระยศพระราชโอรส พระราชธิดา ของพระมหากษัตริย์ รวมถึงที่มาของคำว่า ทูลกระหม่อมซึ่งเป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจสำหรับผู้ศึกษาเกี่ยวกับลำดับชั้นพระราชวงศ์ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาย่างยิ่ง เนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนกทรงสนพระทัยเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ทรงศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและสอบถามข้อมูลจากผู้รู้จนแน่ชัดจึงนำมาถ่ายทอดให้เป็นความรู้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนกทรงบรรยายพระราชประวัติของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนกตั้งแต่พระราชสมภพ เริ่มเข้าศึกษากระทั่งสาเหตุการตัดสินใจพระทัยมาศึกษาทางด้านการศึกษาซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีผู้ทราบสาเหตุที่แน่ชัดว่าเพราะเหตุใดสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนกจึงหันเหความสนใจจากด้านทหารเรือมาสู่การแพทย์ และทรงอธิบายถึงสาเหตุที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนกไม่ทรงรับราชการ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนกทรงตอบว่า

พระบรมราชชนกให้เหตุผลในจดหมายที่ทรงมีถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา
ดำรงราชานุภาพ ความว่า

หม่อมฉันอยากจะทูลเรื่องส่วนตัวหม่อมฉันให้อากรมทรงทราบ
ตั้งแต่หม่อมฉันเกิดมา เมื่อยังเป็นเด็กไม่รู้ความก็ชอบแต่เล่นหัวสนุกสนาน
ไปตามประสาเด็ก ครั้นโตขึ้นพอมีความคิดก็รู้สึกสลดใจว่าตั้งแต่หม่อมฉัน
เกิดมาเห็นแต่เสด็จแม่ทรงเป็นทุกข์โศก ไม่มีอะไรที่จะทำให้อ่อนพระทุกข์
เสียเลย สงสารเสด็จแม่ จึงคิดลูกผู้ชายของท่านก็เหลืออยู่แต่หม่อมฉัน
คนเดียว ควรจะสนองพระคุณด้วยทำการงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เสด็จ
แม่ทรงยินดีด้วยเห็นลูกสามารถทำความดีให้เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่
บ้านเมืองได้ไม่เลี้ยงมาเสียเปล่าเมื่อคิดต่อไปว่าจะทำอย่างไรดี หม่อมฉัน
คิดเห็นว่า ในทางราชการนั้นก็มิทูลกระหม่อมพระราชโอรสในสมเด็จพระ
ศรีพัชรินทรอยู่หลายพระองค์แล้ว ตัวหม่อมฉันจะทำราชการหรือไม่ทำ
ก็ไม่ผิดกันเท่าใดนัก จึงคิดว่าการช่วยชีวิตผู้คนพลเมืองเป็นการสำคัญ
อย่างหนึ่งซึ่งหม่อมฉันอาจจะทำได้โดยลำพัง เพราะทรัพย์สินส่วนตัวก็มี
พอจะเลี้ยงชีวิตแล้ว จะสละเงินที่ได้รับพระราชทานในส่วนที่เป็นเจ้าฟ้า
เอามาใช้เป็นทุนทำการตามความคิดให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง ด้วย
เหตุดังทูลมานี้หม่อมฉันจึงไม่ทำราชการ (หน้า ๔๐)

ความน่าสนใจของบทความส่วนพระราชประวัตินั้น ไม่ได้ยุติไว้เพียงความ
สามารถทางภาษาที่เรียงร้อยอธิบายเรื่องราวของพระราชประวัติไว้อย่างน่าสนใจและ
อธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความแน่วแน่แห่งพระราชหฤทัยในการพัฒนา
บ้านเมืองโดยไม่มุ่งหวังลาภยศสรรเสริญใด ๆ แต่ยังมีกรณำลายพระหัตถ์ ภาพวาด
ฝีพระหัตถ์ และภาพวาดจากสมุดจดคำบรรยายส่วนพระองค์ อีกทั้งปริญญาบัตรนำมา
ประกอบด้วย ซึ่งภาพและเอกสารที่หายากเหล่านี้ล้วนแต่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและ
พระอัจฉริยภาพทางการศึกษาในขณะทรงศึกษาวิชาแพทย์ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดทรง
มีผลการศึกษาดีเด่น โดยได้รับระดับคะแนน “S” หรือ “Excellent” แม้ว่าพระองค์จะอยู่ใน
ช่วงที่มีพระอาการประชวรด้วยพระโรคพระวัณโรคก็ทรงเรียนรู้อยู่ก็ตาม

ในบทความที่เกี่ยวข้องกับพระนิพนธ์และเอกสารจดหมายเหตุนั้นประกอบด้วย

เอกสารชั้นต้นที่ทรงคุณค่าและหาชมได้ยาก โดยเฉพาะลายพระหัตถ์ในจดหมายที่มีไปถึงบุคคลต่าง ๆ อาทิ ลายพระหัตถ์ถึงเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการเรื่องประทานเงินทุนบำรุงนักเรียนสำหรับวิชาแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาทเพื่อใช้เป็นทุนเพื่อการศึกษา (หน้า ๖๘) ซึ่งเงินจำนวนนี้นับว่าเป็นเงินจำนวนมากที่พระองค์ทรงมอบให้เพื่อการศึกษา (เมื่อคิดเป็นจำนวนเงินในปัจจุบันจะอยู่ที่ประมาณ ๑๔ ล้านบาท โดยเทียบมูลค่าประมาณจากราคาทองคำเมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๗ เทียบกับ ค.ศ. ๒๐๑๓) นอกจากนี้ยังมีลายพระหัตถ์ถึงเสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการเจรจากับ Dr. R.M. Pearce ประธานแผนกแพทยศาสตร์ศึกษาของมูลนิธิโรคกีเฟลเลอร์ว่าทรงเจรจาต่อรองได้ข้อยุติแล้วว่าจะปรับปรุงการศึกษาแพทย์อย่างไรและทรงเสนอรายละเอียดต่าง ๆ และร่างข้อตกลงระหว่างรัฐบาลสยามกับมูลนิธิโรคกีเฟลเลอร์ที่สมเด็จพระบรมราชชนกทรงร่างขึ้น

ลายพระหัตถ์เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งยืนยันถึงความวิริยะอุตสาหะของสมเด็จพระบรมราชชนกที่ทรงพยายามปรับปรุงการแพทย์และการศึกษาทางด้านสาธารณสุขในประเทศให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งพระองค์เองก็คงไม่ทรงคาดคิดว่าลายพระหัตถ์ของพระองค์จะเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่ทำให้การศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์การแพทย์ของไทยนั้นสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการพัฒนาการแพทย์ของไทย ที่ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ทราบแต่เพียงแต่ว่ามูลนิธิโรคกีเฟลเลอร์ให้การสนับสนุนประเทศไทยด้านสาธารณสุขจึงทำให้การแพทย์ในประเทศไทยพัฒนามาได้จนถึงปัจจุบัน โดยไม่ทราบว่าทั้งที่จริงแล้วผู้ที่มีคุณูปการในการเป็นธุระติดต่อและเจรจากับมูลนิธินั้น คือ สมเด็จพระบรมราชชนก อีกทั้งในส่วนของบทความนี้ได้นำเอาบทพระราชนิพนธ์เรื่อง “โรคทูเบอร์คูลิสซิส” (หน้า ๑๑๓-๑๔๐) ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับผู้ป่วยวัณโรคในด้านการป้องกันและดูแลรักษาตนเองเพื่อให้เป็นตำราในการดูแลรักษาผู้ป่วยวัณโรคมาลงประกอบเมื่อผู้อ่านได้อ่านบทความนี้จะพบว่าสมเด็จพระบรมราชชนกทรงพิถีพิถันในการใช้ถ้อยคำเพื่อให้กระชับและเข้าใจง่ายสำหรับประชาชนได้รับทราบและป้องกันการเกิดโรคนี้ (พระราชทานบทพระราชนิพนธ์นี้ให้กรมสาธารณสุขจัดพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงพระศพ จอมพลสมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๓) ณ ปัจจุบันบทความนี้ก็ยังคงนับว่าเป็นบทความที่ทรงคุณค่าทั้งต่อวงการแพทย์และประวัติศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบัน

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๒ ก.ค.-ธ.ค. (๒๕๕๖) ๒๓๙

Dr. James H. Means แห่งสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ กล่าวชื่นชมพระราชจริยวัตรของสมเด็จพระบรมราชชนกไว้ว่า “ข้าพเจ้ายังจำปรีณัฐสงขลาได้ดีเหมือนดังที่ใคร ๆ ในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดรู้จักกันว่าเป็นคนที่น่ารักและเป็นสุภาพบุรุษที่ฉลาดผู้หนึ่ง”

เนื้อความที่บรรดาผู้ใกล้ชิดและเคยปฏิบัติงานร่วมกับสมเด็จพระบรมราชชนกได้บรรยายออกมาในทิศทางเดียวกัน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความจริงอันประจักษ์ข้อหนึ่งและเป็นเครื่องยืนยันว่าสมเด็จพระบรมราชชนกไม่ทรงยินยอมให้พระอิสริยยศฐานันดรศักดิ์อันสูงยิ่งของพระองค์มาขวางกั้นการปฏิบัติพระองค์ตามพระปณิธานแห่งการทรงมั่นในอุดมการณ์ที่เชิดชูชีวิต ศักดิ์และฐานะของบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ เป็นข้อที่นำปลื้มปิติและนำมาภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะปรากฏต่อมาภายหลังว่าอุดมการณ์ที่พระองค์ทรงยึดถือปฏิบัตินี้ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศเป็นหลักการข้อหนึ่งของปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ ซึ่งพระราชกรณียกิจต่างๆ ดังที่ได้รับการสรรเสริญมีความสำคัญในความหมายของชุมชนนานาชาติอย่างมาก ดังนั้นในเวลาต่อมา องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) โดยคณะกรรมการบริหารและที่ประชุมใหญ่ของบรรดารัฐสมาชิก จึงได้มีมติร่วมกับประเทศไทยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมราชชนกในฐานะที่ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ เนื่องในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๑๐๐ ปี

๑๒๐ ปี มหิดลอดุลเดช : 120 Years of Prince Mahidol จึงเป็นหนังสือที่น่าสนใจ และนับว่าเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสมเด็จพระบรมราชชนกที่สมบูรณ์ที่สุดเล่มหนึ่ง มีข้อมูลที่ไม่เคยปรากฏในที่ใดมาก่อนหรือสามารถหาอ่านได้ในหนังสือทั่วไป พระราชจริยวัตรอันงดงามเป็นเสมือนแม่พิมพ์สำคัญที่ถ่ายทอดมายังพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้ง ๓ พระองค์ อีกทั้งมีภาพประกอบที่สวยงามและหาดูได้ยากเมื่อผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้จบ ผู้อ่านจะเห็นคล้ายตามที่ ดร.เอลลิส อติตคนบดี คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลกล่าวสดุดีสมเด็จพระบรมราชชนกไว้ว่า “...เราได้รับมรดกคือผลสำเร็จที่พระองค์ท่านได้ทรงประกอบไว้ และเราได้รับความทรงจำอันประเสริฐในบุคคลซึ่งทรงลักษณะอันเป็นที่ดูดีมีชุ่มใจแก่ทุก ๆ คน ที่ได้ทำการติดต่อกับพระองค์ท่าน การที่พระองค์ท่านทรงอุบัติมาในโลกนี้นั้นทำให้โลกนี้ดีขึ้นเป็นแน่แท้...”